

KORRUPTION

Den globala "mutindustrin" omsätter mer än 1 000 miljarder dollar - per år! Affärsidén är att betala någon en "liten" summa för att tjäna in avsevärt mer på förtur t ex i upphandlingar, privatiseringar och koncessioner.

De som tjänar mest är bestickarna, de transnationella bolagen. Förlorarna är inte minst fattiga nationer och deras befolkningar. Men sakta ändras nu lagar och det är inte längre säkert att skyldiga kommer undan.

Det krävs två för att dansa tango

DEN TRADITIONELLA SYNEN på korruption är att någon utnyttjar en förtroendeställning för att tilltvinga sig fördelar genom att begära och ta emot mutor. Den synen finns i Nationalencyklopedin, den präglar listan över korruptionen i världens länder, den motiverar att IMF och Världsbanken nu stoppat skuldavskrivning för en rad länder liksom att EU-parlamentet i våras antog ett förslag att svartlista korrupta biståndsländer.

Men är det inte bra att mutkolvarna kläms åt? Jovisst, men det räcker inte. För frågar man varifrån pengarna kommer blir bilden en annan. Större delen av de pengar som betalas i mutor kommer från "vår" rika del av världen. Dammprojektet i Lesotho är ett typexempel på hur det kan gå till. Mutkulturen skapar också, som bla syns i Moçambique, statstjänstemän som är till salu. Vi exporterar brottslighet som drabbar många av de svagaste länderna i världen. Därför måste vi ta den största och tyngsta uppgiften i kampen mot korruptionen, att städa upp bestickningen från Sverige och övriga OECD som ju representerar de rika länderna. Utan clean business, ingen good governance.

Afrikagrupperna uppmanade i våras till samarbete för att vässa och vända kampen mot korruption mot dem som betalar mutorna - bestickarna. Nu fördjupar och breddar vi redovisningen. För detta är ingen struntfråga!

UPPSKATTNINGEN AV DEN GLOBALA "mutindustrins" omsättning kommer från Världsbanken som bla gjort en enkätundersökning bland transnationella företag. Siffran 1 000 miljarder dollar per år innehåller mutor i både rika och fattiga länder. Det är oklart hur mycket som riktas mot utvecklingsländerna. Men eftersom bestickarna, både inhemska och utländska, förväntar sig avkastning på pengarna leder det till att ännu fler miljarder försvinner ut ur ländernas ekonomier.

Det är viktigt att ändra perspektivet. Korruption är en tango som dansas av två parter, där den som betalar är den som bjudit upp och för! De internationella mutorna riktas mot beslutsfat-

tare och vissa typer av organisationer, inte mot enskilda personer. Ofta är inte heller bestickaren en enskild person, utan ett företag. Syftet är att påverka olika beslutsprocesser som kan gälla upphandlingar, koncessioner, exploateringsavtal, markköp, regler och lagstiftning.

Dessa bestickare i internationella affärer har länge kunnat känna sig säkra. Många länder saknar ännu straff för bestickning, andra har infört det, men ännu inte riktigt börjat tillämpa det. I Sverige har bestickning varit straffbart några decennier, men som grovt brott först från 1 juli 2004.

VI KAN SE HUR EN NY SYN och nya regelverk mot korruption växer fram med rätt inriktning. OECD, som representerar de rika länderna, antog för tio år sedan en konvention "mot bestickning av utländska offentliga tjänstemän", som tar sikte på internationella affärstransaktioner.

FN:s konvention mot korruption trädde i kraft för mindre än ett år sedan. I den generaliseras OECD-principerna till att gälla alla FN-stater, regelverken speglar nu den moderna synen på korruption, och gör det möjligt att stänga mutkranarna. Sverige skriver snart på denna konvention.

I teorin ser det alltså bra ut, men i praktiken går det trögt. Domarna i Lesothofallet, och åtalet mot den franske vapendirektören i fallet Zuma är positiva tecken. Men i varje OECD-land behövs ordentliga påtryckningar för att täta luckorna i rättssystemet, även Sveriges. Detsamma gäller bla länderna i Afrika, något för näringslivsorganisationer, folkrörelser och solidaritetsrörelser att jobba med. Med det regelverk som nu finns kan arbetet samlas och inriktas mer direkt på målet - att stoppa korruptionen vid källan.

Vi behöver då punktmarkera dem som betalar. Ju fler ögon som riktas just mot dessa, som observerar, registrerar och anmäler, desto effektivare blir åtgärderna. Det kan vara användbart att utforma en gemensam åtgärdsplattform med flera angrepps-

punkter: bestickning, beviskrav och utredningsresurser, register och varningslistor för att hindra upprepade brott, att återvinna bytet från korruption och sist, men inte minst, nya internationella samarbetsvillkor och arbetsformer.

FÖR DET SKER OCKSÅ EN HEL DEL i utvecklingsländerna, bland annat i Afrikagruppernas samarbetsländer Namibia, Sydafrika och Moçambique. Vi har en gemensam städuppgift, och bör försöka skapa en samsyn och hitta sättet att arbeta och fördela uppgifter sinsemellan.

Om vi tillsammans kan strypa mutflödet till ett land, och hålla efter potentiella mutkolvar där, så skulle en nationalinkomst på 2 000 dollar/person/år, enligt Världsbankens beräkningar, inom rimlig tid kunna ökas fyra gånger, till ca 8 000. Även om vi kanske bara tror Världsbanken till hälften är vinsten betydande. Så visst lönar det sig att städa undan mutkulturen i vår del av världen!

SÖREN LINDH

f.d ordförande i Afrikagrupperna

KORRUPTION PÅ OLIKA NIVÅER

- Vardagskorruption, i skolan, hos polisen, i sjukvården etc
- Social eller halvfeodal korruption som (överdriven) umgängesregel i samhälle och affärliv
- Affärskorruption, som del i branschtraditioner eller i vissa typer av affärer
- Storskalig, grov korruption, i samband med t ex internationella affärer, upphandlingar och politiska beslut på hög nivå i samhället
- Statskapning, state capture, när utländska eller inhemska stora företag och centralt placerade aktörer tar ett dominerande grepp över statsapparaten för egen vinning (fenomen beskrivet bl a av Världsbanken)

Läs mer: www.afrikagrupperna.se/korruption
Tidskriften Latinamerika, tema om korruption nr 3/06

AU I KAMP MOT KORRUPTIONEN

År 2003 antog Afrikanska Unionen en konvention för att bekämpa korruption. Den 6 juli i år hade 15 stater ratificerat den och nu har den trätt i kraft. Det innebär bland annat att samtliga medlemsstater aktivt måste förhindra och avslöja korruption i alla former, att regeringsmedlemmar måste redovisa sina tillgångar och att personer som avslöjar statlig korruption skyddas.

Läs mer: www.africa-union.org

TOMMA STYRELSENUM UTAN MUTOR

– Fallenius sade i klartext att det handlade om mutor. Ingen av oss reagerade särskilt starkt ... Det är ju ingen nyhet att det förekommer mutor i internationella affärer...om staten skulle exkludera (från statliga styrelser) alla näringslivspersoner som varit inblandade i olika typer av ersättningar skulle det bli ganska tomt i styrelserummen.

Ulf Adelsson i förhör i korruptionsmålet mot ABB-direktören Peter Fallenius, enligt DN 24 mars 2005

KORRUPTION FÖRDJUPAR VATTENKRISEN

Six internationella ickestatliga organisationer har bildat nätverket *Water Integrity Network*, WIN, för att arbeta mot korruption inom vattensektorn.

Korruption fördjupar vattenkrisen i världen och de största kostnaderna bärs av de fattiga som i vissa fall tvingas betala mutor för att få tillgång till ledningsvatten.

”När vi talar om ökade investeringar för att skapa mer vattenresurser finns det indikationer på att mellan 25 och 30 procent av vissa statsbudgetar som ska gå till vatteninvesteringar försvinner på grund av korruption”, säger WIN.

Läs mer www.waterintegritynetwork.net